

Történelmeink

Két sorozat zárult a héten, a *Széchenyi napjai* és *A velünk élő történelem*. S ha már a szerkesztési véletlenség folytán így összehajló, bár különböző műfajokról van szó, lehet lenni közös vonásukat. Mindkettő legnagyobb erényének és értékének azt tartom, hogy felismerszik belőlük: alkotóikban a múlt jobb megismertetésének szándéka munkált. Miért érény ez így, önmagában is? A dokumentumsorozat címe taláiban fogalmaz: a történelem velünk él, ha tetszik, ha nem; vagy tanulunk, okulunk belőle, s ez hasznunkra válik, vagy nem — s ez kárunkra.

A dolog persze egyáltalán nem olyan egyszerű, mint kimondani eme szentenciákat. Nézzük Berecz János és Radványi Dezső tiszteleméltó vállalkozását! Közelmultunkat bemutatni képpel és szóval, a televízióban, tehát olyan módon, hogy mindenki értse, ráadásul ugyanazt és ugyanúgy értse — nem is hinnék, milyen nehéz... A műhelygondjait nem firtatnám és nem méltatnám, végtére rájuk tartozik. Csak hogy óhatatlanul észébe jut az embernek a legújabbkori történetírás mindenkor sok problémája közül legalább — kettő. 1. Mindenképpen szembe kell nézni a ténnyel, hogy ezeket az érveket a mai magyar lakosság döntő többsége: átélte. Mármost kik-ki a maga megélt, hétköznapi történelmet akaratlanul is szembesítheti eme tévben látható „népszerű történelemmel”. Az eltérések elkerülhetetlenek, mert két különböző természetű dologról van szó. Tényekre, velünk történelemre és érzelmeinkre emlékezhetünk, összefüggéseket, törvényszerűségeket tisztán látni — magunk kevesek vagyunk, ahhoz történetírói „összeállítás” szükséges. Am a hitelesség keltése érdekében bizony nem árt folyvást figyelni arra, mekkorák lehetnek a „személyes” és a „társadalmi” történelmi emlékezet különbségei. Ezek lehetséges mérséklésében minden bizonyos nagy szerepe volt Berecz János megnyerő hangvételű „közbeszólásainak”, kommentárjainak, narrációinak. Alighanem nyugodtan mondhatjuk, elsőrangú publicistaként (is) és okos politikusként (is)

szerepelt. 2. Am igen kíváncsi lennék, hogy értezte magát — mint történész. Ugyanis a másik fontos probléma, mely ilyenfajta történetírás esetén tornyosodik, abból a törvényszerűségből indul, miszerint: nincs, nem is lehet egyfajta szentigazságunk a múlttól. Minden korban átrajzolódik a történelemkép, meghozza attól függően, hogy az illető kort, a mindenkori jelent mi érdekli leginkább a múltjából. Az a gyanúm, elmúlt 40 évünkről sokkal kevesebb tényanyagot ismerünk (általában) annál, sem hogy biztonságosan megíthetnénk: ez a tévésorozat vajon valóban az itt és most „társadalmilag” szükséges képet rajzolta, avagy néhol attól eltérőt?

Látszik tán, kicsoda felelőség az effajta tévés történelemmondás! Am ha csak a fölvolatott dokumentumokat vesszük, a tényeket, s a személyes emlékezetből táplálkozó (tév)hitekre, meg az újabb generációk közismerten hézagossá ismereteire gondolunk — nem hogy megérte, nagy szükség volt e határozatos ismeretterjesztésre. (Rendezte: Mátray Mihály.)

Szó szerint ugyanezt mondhatjuk a Széchenyi-tévéjátéksorozatra. Szükség volt rá. Ugyanezért. Mert tudniillik a „legnagyobb magyarról” legalább annyit tévhit, elfogultság, tudatlanság van forgalomban, mint utóbbi 40 évünkről. Ha — mint sokan rásütötték már — ismeretterjesztő képeskönyv-ként kezeljük Nemeskürthy István és Horváth Ádám munkáját, kifogástalannak tetszik. Csak hogy oda van írva: *tévéjáték*, s a nagy történelmi személyiség megismertetésére nem is egyszerűen dokumentatív illusztrációk szolgálták, hanem a tévéművészet eszköztára. Ha nem vetemedünk a műfaj lefokozására, és akként nézzük a Széchenyi napjait, ami, tévéjátékként — számos kifogásunk lehet.

Tulajdonképpen ezek egytől egyig elhangzottak, vagy „érintődtek” ama két héttel ezelőtti „Vitassuk meg” című adásban. Ami kész csoda, ha meggondoljuk, hogy Gőrgy Gábort és Galsai Pongrátot pont a tévémű rendezőjével és az írójával ültették szembe, hogy tesék, mondják oda, egyenest

Mindazonáltal, amit Galsai pedzegetett ebben az úttörő jellegű „vitában”, halált megvető bátorsággal, időnként visszasziva a dolgokat, majd megint nekirusgaszkodva — egytől egyig áll, hogy ugyanis a drámai szituációk, a hőssel való azonosulás, a katarzis lehetőségére oly csekély ebben a játékban; Tordy Géza gyakorta külsőségeken igyekszik a változó. Széchenyi változásainak megérzeletet; a dialógusok hitelét erősíti, ám hatásukat rontja idézet-jellegű; a narrátor és a bevezető idézet funkciója homályos, vitatható; a szétőredezett jelenetek szétőredeznek a figyelmet... Ne vegyük szerénytelenségnek: magam azt hiszem, Horváth Ádám mindvégig átgondolt, tiszta eszközökkel dolgozott, mint általában minden rendezésében, s a pontosan komponált helyzetek, jelenetek, képek sokat használtak a tévéjátéknak. Amely számomra mégsem annyira Széchenyi napjairól, valamiféle, a művészetben kötelező, megemelt szintézisben szólt, hanem a — *hétköznapjairól*. Így nem egészen az volt, aminek „mondta magát”...

Sulyok Erzsébet

Küldött a kongresszusra

A Tisza-parti medika

Karcsú, hajlékony, csupa-mozgás lány. Elénken csillogó derűt, magabiztosságot sugárzó bogárfeke szemek: fél gyógyulás, ha a beteg belenéz. Energikus, határozott, ám mégis nőiesen gyöngéd kézzel, megnyugtató és bizalmat ébresztő üzenet a hozzá fordulónak: rám bízhatod magad. Lehet, ha annak idején a felvételi bizottság tagjai nem a papírokat, hanem őt nézik, most ötödéves orvosjelölt Nagy Anikó. De hát ilyenfajta, merőben szubjektív mérce csak a hívó betegnél létezik...

— Negyedéves vagyok, mert másodszeri nekifutásra jutottam be az egyetemre. Segédápolónak álltam be a szolnoki kórház újszülöttosztályára. Szolnokon is a Tisza partján éltem, s itt is. Szegeden itthon vagyok.

— Van, akit földhöz vág egy sikertelen felvételi.

— Engem feltűzött: nem hagynom magam, orvos leszek! Három műszakban dolgoztam, éjszaka fűrésztöttem a csecsemőket és mondtam nekik a felvételi anyagot. Türelmesek voltak.

— És jó tanulótársak!

— Igen, az ismétlés sikerült. Az a tapasztalatom, hogy, aki másodszerre (harmadszorra?) is megpróbálja,

jobban hajt az átlagosnál. Dolgozik benne a „csak-azértis”, a „megmutathatnék”. Nem rosszmájúságból, hanem, mert nagyon komolyan veszem az életpasztyát erejét, mindenkinek ajánlanám az egyéves munkát az egyetem előtt. Végül is az életnek tanulunk!

— Ahogyan az orvosgyetemi stúdiumokat ismerem, elég sokat!

— Erre kellene azt mondanom, hogy „de nem ele-

get”, de akkor stréber lennék. Kétségtelen, hogy nem kis terhelést áll ki a hallgató, mire kezébe kapja a diplomát. S ha meg is kapta, nem biztos, hogy mindjárt az ölébe is hullott a siker. Jut azzal neki megélhetési gond is.

— Erről beszélt a megyei párttervezleten is.

— Nem véletlenül. A végzés előtt álló hallgatókat foglalkoztatja a jövő. Amit elmondtam, velük is megbeszéltem, ismerem a gondjaikat-gondjainkat.

— Szeret másokkal törődni?

— Nem lehet begubózni! Itt évfolyambtíkáris vagyok, s most lettem vezetőségi tag a hallgatói pártalapszervezetben, ahol érdekvédelemmel bíztak meg. Az ugyanolyan, mint amit eddig csináltam. Sokrétű munka a hallgatótársak ügyeit intézni, de örömetis ad.

— Még mi ad?...

— Nekem például a tudományos diákköri munka. Élettani kísérleteket végzek.

— Mi szeretne lenni? Kutató?

— Orvos! Jó orvos.

Igriczi Zsigmond

Macska-enciklopédia

Fura állat, egy biztos: az „idéztek egy régi kínai mondást. Az ítélet, mi tagad, kissé somlós, de ajánlom, várjunk az elutasító vélekedésekkel. Annál is inkább, mert ezek a régi, az egyiptomiaktól a kínaiakig, bizonyos dolgok megítélésében tán még bölcsőbbek is lehetnek, mint mi, civilizációnk bölcsességével nagyképpen hívalkodni szerető utódok. A műsor készítői előbb igen meggyőzően bebizonyították, hogy a macska látszólag a leghálátlanabb szerzetek egyike, a fokozott figyelmet, törődést, szeretetet látszólag a legkevésbé megérdemlő lény. „hiszen ha egy kutyát három napig etet valaki, az eb három évig sem felejt el, de ha egy macskát etetnek három évig, a macska három nap múlva már nem is emlékszik rá”.

És mégis... a macskakedvelők, a meghívott két pszichológus, Földvári Éva és Hahn Endre — no meg a magyar és világirodalom, Weöres Sándortól Nagy Lajoson és Bálint Györgyön át Szergej Jeszenyinig — egybehangozóan bizonyították a miérte válaszulva mindazt, amit az egyéni tapasztalat is mutat: a macskák autonómiája, függetlenség-igénye, önérzetes büszkesége és nagybetűs Egyéniség-mi volt havi számában. Az adás elhangzása után pedig macskarajongók és macskaszimpatizánsok egyaránt megerősíthettek abbéli meggyőződésükben, hogy a macskákat szeretni nemcsak érdemes, de nagyon is világos (és fontos!) észökkel magyararázható, logikus cselekedet is. Aminek pedig a kezdett kezdetén eme óhaj szólhatott — miért is érdemli meg ez a különleges állat, hogy valahára egy rádiós dokumentumműsor foglalkozzék vele — kellő indoklást is kapott.

„Aki nem szereti a macskát, az előző életében valószínűleg patkány volt”

bad szellemet) sejtet mindezen. Ep erkölcsi érzékkel rendelkező ember pedig már hogynem szerethetné azt az élőlényt, akinek viselkedése ilyesmiket mutat, vagy legalábbis sugall? Nem is beszélve a műsorban elhangzott egyéb okokról, az állatok szeretetében rejülő általános emberi tartalmakról a macskák „viselkedés-tanának” sok konkrét esettel illusztrált példáig.

Ha volt hiba ebben a hangulatos, könnyvedésében is bölcs és rendkívül rokonszenves adásban, legföljebb a már említett Bálint György-írás szükségtelen megrövidítése számíthatott annak. No meg az, hogy szerkesztési szempontból sem nevezhető a legszerecsesebbnek, hogy a macska feljegyzéseiből pompás megállapításai közül a Szeretj ön a macskát? eredendő alkotói szándékummal zataiként is felfogható lévén néhány, talán a teljes mű felolvasásával jóval hatásosabbban fejeződhetett volna be ez a 42 perc. A névtelen macskarajongók és a hozzám hasonló, némileg filozofikus alapokon macskaszimpatizánsnak nevezhető egyének mindenesetre elégtételben részesülhettek: ha tán illúzió is, de úgy tűnt, végre kezdjük felfedezni egy-egy átlatban is azt — amiből emberi fajtánk tanulhatna.

Domonkos László

Beteglátogatók — bányászoknál

Hétfőn már hozzátartozóik is felkereshették rövid beteglátogatáson a múlt heti komlói süjtőlérogrobbanás Pécsen ápolat sérültjeit. A III. számú Honvédkórház égési és intenzív osztályán gondozott tizenkilenc bányász közül kettő — Halász Zoltán és Szilák Gyula — haza is térhetett a hét végén, mivel egyikük sem igényel már

kórházi kezelést. A többiek olyan műtétet hajtottak végre, amelyek az égési sebek elfertőződésének megakadályozását szolgálják, s lehetővé teszik a sérült bőrfelület pótlását. Az orvosok erőfeszítéseinek eredményeként az életveszélyesen súlyos állapotú sérültek száma hétfőre négyvel csökkent.

Mire felnő a gyerek...

Az ifjúsági takarékbetétről

Takarékoskodni sokféleképpen lehet. Lepedők közé, befőttesüvegbe, szalmazsákba dugni a fel nem használt, az önmagunk előtt is titkolt „maradékot”, képeket, értékeket fectetni az összegyűlt forintokat. A pénz értékállóságát legjobban a 9 százalékos kamatozó takaréklevelel biztosítja. Vagy nyithat az ember betétkönyvet, lekötött betétet. De egyetlen forma sem ad olyan kedvezményt, mint amilyen az ifjúsági takarékbetétre — a rendszeres takarékoskodás függvényében — igényelhető, készpénznek beszámító hitel.

A szülők nagyszülők természetes vágya hogy biztosítani szeretnék a gyerekek jövőjét. Ez a betétforma lehetőséget nyújt a gyermek születésétől kezdve olyan előtakarékoskosságra, amivel megteremthetők a lakáshoz jutás feltételei. A lakásgondokat ugyanis elsősorban nem a lakáshiány okozza, hanem az, hogy a fiataloknak nincs meg a vásárláshoz szükséges pénzük. A lakásárak emelkednek — lassan 14 ezer forint lesz a négyzetméterenkénti ár —, kell a biztos háttér. Az ifjúsági takarékbetét természetesen nem arra garancia, hogy a fiatal, ha együtt a pénze, lakást kap, hanem arra, hogyha megkapja a lakást, könnyebben ki tudja fizetni.

A legfontosabb tudnivalók: havonta legalább 100 forintot kell befizetni, az összeg emelhető de később már csökkenteni nem lehet. A betét évente 5 százalékkal kamatozik, ezen felül 5 év után 3 százalékos prémium jár. A betéttulajdonos lakásépítéshez vagy -vásárláshoz külön kölcsönt kaphat. Ezt az egyenletes éves takarékoskodás függvényében számolják ki; elérheti a 120 ezer forintot. Ha lakása már van az illetőnek, kedvezményes feltételekkel 40 ezer forintig áruvásárlási hitelt igényelhet az elhelyezett betétösszeg arányában.

Csongrád megyében jelenleg minden kilencedik gyereknek van ifjúsági takarékbetéte. Körülbelül 22 ezer „élő” betétet tartanak nyilván az Országos Takarékpénztár Csongrád megyei Igazgatóságán, átlagosan havi 3—400 forintos befizetésekkel. A keresettel rendelkezők 35 éves korig saját részükre is nyithatnak betétet. Részletes felvilágosítást minden OTP-fiókban kaphatnak az érdeklődők.